

Libre d'òbits de la Parròquia de Santa Maria del Mar NOTES

1768. — Funerals per la mort de la Duquesa de Cesa i Comptesa de Palamós ocorreguda a fora.

Als 21 de Septembre de 1629, si no m'enganyo, se toca lo acte de concòrdia que féu la vila de Palamós amb los frares de Nostra Sra. de Gràcia de la mateixa. La fundació de la Rectoria de Palamós fou als 11 d'Abril de 1428.

1787. — Mort d'Antoni Cabrera i Ximenes, Tinent Capità d'Infanteria del Regiment de Galícia, enterrat davant la pila d'Aiga Beneïta, que és a la porta de mig dia en l'església parroquial.

1787. — Hi havien nou Preveres Beneficiats.

1788. — Antoni Duran era patró o capità de la fragata anomenada Nostra Senyora de la Mercè amb la qual en lo any 1788 anava a les Indies i en la plaça de Vera Cruz punt de conserva amb la fragata Sant Francisco de Paula, son patró o capità Lluís Roig de la Torre d'En Barra, per lo camí entraren en la isla de Cuba d'on tornaren sortir el dia 17 d'Octubre de 1788 i continuant junts son viatge, en los dies 22 i 23 del dit mes els sobrevingué un gran temporal amb lo que es dividiren les dugues fragates i, perdent-se un d'altre, procuraren cada ú pendre son rumbo i salvant-se qui pogués; efectivament el dit patró Lluís Roig arribà a son destí, però el patró Antoni Duran

no comparegué en el temps que es discorria podia comparèixer, lo que mogué a judicar i témer son naufragi; per lo que, per part dels interessats i parents que serien molts, se practicaren les majors diligències per saber son parader des de l'Havana i de la illa de la Trinitat s'enviaren barcos per los mars en què es discorria el naufragi; amb estes i altres diligències no s'ha pogut averiguar son fi, per lo que sa muller, ja desenganyada i judicant que tots s'havien negat, determinaren fer-li el funeral lo que també se feu dels altres que noto i que eren de son bordo, que eren solament 4 lo total de Palamós, que de altres parts eren molts: Antoni Duran, Joaquim Duran, son fill, Francesc Bassó, fill de Manuel Bassó patró, Grau Matas. Tot lo sobre dit ho he sabut per relacions varies que judico dignes de crèdit, de lo que faig fe. Agustí Vehí i Barrull. Pvre. Rector de Palamós.

1795.—Hi havia a Palamós gent de Roses refugiada, pel treball de la guerra.

1795.—Als 22 de Septembre se féu lo cos present de la Exma. Sra. Marquesa d'Astorga, Comtesa d'Altamira, Duquesa de Sesa, Senyora i Comtesa de Palamós i son comtal. Se li celebrà un ofici amb rito doble major amb l'assistència de la R. Comunitat i del Magnífic Ajuntament, lo qual sortí de casa la vila acompanyat quiscun dels Individus de dos Comunitaris, seguint després d'ells les persones més visibles de la vila. Se construí un panteó en mig de l'esglèsia que tindria unes dugues canes d'altura i quinze pams de longitud amb la il·luminació de 8 atxes i 8 ciris de 6 onces quiscun. Després de l'Ofici se féu l'oració fúnebre en què predicà el R. Carles Gironès, Pvre, Rector de la esglèsia, i acabada, se cantà una absolta general. Concluída ésta se'n tornà lo Magnífic Ajuntament en la casa de la Vila amb la mateixa assistència i harmonia.

1797.—Pere Crosa fou el primer congregat dels Dolors que va morir.

1799.—En 21 de Maig, cerca les tres de matinada, trobant-se un llaüt, patronejat per Ildefons Camós dins la badia enfront la vila no molt lluny al port sobrevingué una tramuntana furiosa que trabucà dit llaüt, de resultes, de cinc homes que eren, sols se salvà nedant el dit Patró, que desmaià i mig mort, pogué arribar a la platja. Los demás tots se negaren, estos eren: Jacinto Roca, treballador, Josep Gallart i Nicolau Gallart son fill i Esteve Bajandes, mariner, viudo, tots de la present vila.

1804. Hi havia a Palamós un destacament d'artilleria.

JORNADA LUCTUOSA

5 de Juliol de 1809. - Trobant-se esta vila fortificada amb tres bateries, la una de dos canons de 24, l'altra de 2 de 16 i la última de 2 obusos de 12, havent-hi, además, la guarnició de paisans així de la vila com de la comarca, resoltos tots a defensar-se, dels francesos foren atacats per tres vegades en 3 distints dies i la última que fou el predit dia 5, lograren apoderar-se de esta

població. Entraren entre les nou i les deu de la matinada quan ja los barcos estaven tots en badia i, per causa d'haver-se apartat els falutxos del Rei i altres corsaris (no obstant que lo Comandant dels falutxos, D. Francisco Villavicencio, havia promès protegir l'embarc de la gent) no pogueren les llanxes particulars salvar els defensors de la pàtria; per qual motiu moriren 53 de la vila, i altres de la comarca. De estos, molts moriren a l'embarcader baix lo molí de vent, altres foren morts dins la mateixa vila. Los noms de molts que celebràrem lo cos present i funeral se troben notats baix per son ordre haver-se celebrat per tots un solemne ofici de difunts i després anà la R. Comunitat a cantar les tres absoltes en lo molí de vent, havent estat enterrats. En dita acció moriren dos capellans, a saber, el R. Miquel Mont, natural de Calonge i Beneficiat i el R. Domingo Callís, Beneficiat de Bas. Morí també el Comandant de la Guarnició, D. Antoni Cabrera, natural de Bagur. De resultes de l'entrada dels francesos s'expatrià quasi tota la gent de la vila i tots els Preveres amb l'actual Rector i sols quedà el R. P. Salvador Forn, religiós Agustí, qui, en qualitat de Pàrroco militar, regentà la Parròquia fins que tornàren en lo dia 14 d'Agost dos capellans beneficiats de la mateixa, Cici Garrigolas i el R. Joan Casademont i, aquest, per tenir cura, s'encarregà de la Parròquia a nom del referit Rector. Durà l'expatriació mia fins al nou o deu de Septembre per haver-se ja ausentat los francesos des del 1. I continuant el siti de Girona, que durà fins el 12 de Desembre del mateix any en que capitulà, nos havem mantingut entre sustos, i gràcies a Deu no havem experimentat fins ara que nos hagin enlletgit la Iglesia ni cremat les cases, com ha succeït en altres poblacions.

La divina comedia de Dant Alighièri

posada en català per N. Verdaguer i Callís

La il·lustre vídua del plorat patrici, Donya Francisca Bonnemaison ens ha fet ofrena d'un exemplar de la bellíssima obra, composta de dos volums exquisidament editats. L'edició porta l'amor a la memòria de l'eminent polític, el qual, a ses grans dots, hi unia també el dot amable de literat. A Continuació transcrivim un fragment:

En ésser a mig camí de nostra vida
em vaig trobar dins d'una selva fosca,
car havia perdut la via dreta.
Ah, i quant de dir com era és cosa dura
aquella selva espessa, aspra i salvatge,
que, de pensar-hi sols, la por ja torna!

Tant és amarga, que a la mort fa vores;
mes en tractar del bé que vaig trobar-hi
diré les altres coses allà vistes.
Com en tal lloc entrí, no sé explicar-ho:
tan ensunyat estava en l'hora aquella
en què dixí la via veritable.
Mes, quan haguí arribat d'una collada
al peu, allà on aquella vall finia
que omplert el cor m'havia de temença
vaig mirâ al cim, i viu-li les espatlles
vestides ja amb els raigs d'aquell planeta
que a tothom dret per tota via porta.
Una mica llavors la por vaig perdre
que del cor en l'estany m'era durada
la nit que jo passí tan ple d'angúnia.
I com aquell que, fora ja del pèlag,
amb l'alè fatigós, des de la platja,
es gira i guaita l'aigua perillosa;
així el meu ànim, fugitiu encara
va girar-se endarrera per reveure
el pas d'on mai sortí persona viva.
Quan reposat el cos haguí una estona,
torní a trescar per la deserta costa,
talment, que era el peu ferm sempre el de sota.
I quasi al punt d'empendre la pujada
vet aquí una pantera ardida i àgil
d'una clapada pell tota coberta,
que d'allà al meu davant mai es movia
ans mon camí talment entrebancava
que molts cops em girí a punt de tornar-me'n.
Del començ del matí era ja l'hora,
i el sol anava amunt amb les estrelles
que eren amb ell quan la Bondat divina
mogué, al principi, aquelles belles coses;
i, així, d'esperar bé d'aquella fera
de l'alegroi pell, motius em daven
l'hora del dia i l'estació tan dolça;
mes no tant que paor no em fes la vista
d'un lleó que allà en front viu adreçar-se
(com si vingués, aquest, de mi a l'encontre
amb el cap alt i amb ràbia famolenca:
tant, que espantar-se'n l'aire fins semblava),

i d'una lloba, que de les fams totes,
en sa magror, semblava agullonada,
i que ja féu a molts viure en misèria.
M'afeixugà fins a tal punt aquesta,
amb la paor que de sa vista eixia,
que perdí l'esperança de l'altesa.

La malvestat d'en Miquel de la palla

Al Mestre i Amic Miquel Roger i Crosa, devotament.

Encara sembla que el veig! Encara apar que els meus ulls entre-oberts, el veuen passar xano-xano per la urb gironina. Diria que mon cervell, ingràvit, reté sa figura —en fausta evocació— retallada i neta, sens que el difumí del temps l'esborri. I això que d'ençà de la vida i mort d'en Miquel han passat forces anys i panys, temps de juvenesa oblidadissa, qui no plauen records tristois, enfeinat en el tragí quimeral de la dolça amor vers la mossa benvolguda que es fa senyora i majora del nostre cor.

Jo el recordo pla bé! Passava, invariablement, per mon humil carreró molts jorns, a sòl de posta. Ans d'entrar al rònc passadís de Calderers, quals cases, semblen treure sa panxa rodànxa de burgès, potser per a fer-lo més atapat i reclòs, on s'hi aixeca una capella minça i fosca que li fa claror per festes una flameta qui birbileja en llantió d'oli, en Miquel s'aturava a reposar en un pedrís, allisat pels saltirons de la mainada joganera, i enfront de mon balcó.

I des de mon amagatall, a gratcient, sotjava tots els seus moviments i l'esguard bonançós de bonjan que en Miquel feia. Aprés d'una curta estada, covant noves forces, s'alçava i sense pressa, com hom que té la feina acomplerta, s'endinsava pels carrers ombrius com una taca boirosa.

El Miquel era conegut per tots, més que per sa bonhomia inèdita de xai vell, per la palla seca que aguantava a sa boca, com un gos la pitança o com ocellet la cuca haguda, i veus'aquí que com la palla s'afermava a son llavi, el nom de Miquel el motiu.

Era fill del veí poblet de Sant Daniel—pàtria també de la Xifreua de la qui parlarem abastament ja que mereix història apart— on sojornava en un casallot de mala mort, fet a ultrança per a tancar-hi una vida equànime, de neulides ansietats i esperances, resclosida d'il·lusions.

De galtes molsudes, carn flonja que destriaven uns sécs apergaminats, tenia una vermellor vinosa o coenta de begut. Els seus ulls—ulls negrisencs,

sinistres que brillaven fosforescents en la fosca com els d'un feli— s'endinza ven en ses conques renegrides i balbes, picades com de pebre-pols i tenien una lluentor extranya al fitar que enartava. Sos llavis, caigut l'inferior, tenien rojor de quiquiric, color que sovint s'emblanquinava amb l'escuma de sa baba bombollosa. Sa barretina, destenyida i suada de les vores, s'encastava en sa testa on s'abraçaven els cabells cendrosos i esbullats.

I invariablement, com un talismà benastruc, com sortós amulet, donador de gràcies i ventures, portava el bri de palla groga entre ses dents, embrutides i lletjoses com filera de palets que el riu arrodonava, enfangats pel corrent de pluja torrental i tardana.

Nosaltres —erem aleshores tendres infantons que no llucavem infortunis de la vida—al veure'l passar amb el garrot en sa mà i la palla entre dents, ens hi apropavem encuriosits i tafaners i li deiem suplicatius i mansois:

—Escolteu, Miquel: em voleu donar la palla?

—No—contestava decidit—que vindrien els dimonis i se m'endurien.

—Doneume-la, home! No tingueu por!

—Pla que ho sé minyons!

I colltorçant el cap d'ací d'allà fugia de nosaltres, remugant paraules en veu baixa que no enteníem, pe ò ende inavem son sentit.

Nosaltres, com uns beneitons, reiem de la portuguesa del pobre Miquel i esclafiem riallades grotesques i ganyotes de clown.

* * *

Hom deia que en Miquel era molt ric i que posseïa un tresor valuós que amagava tacany i gasiu dins de sa casa, cofurna de pagès. Ultra les terres de conreu que donava a menar, tenia moltes gerres d'unces de perruca— i males llengues d'escorçó ja les havien sumat mentalment — que geien soterades dessús les rajoles de sa cambra destartalada.

Ell vivia sol com un estaquirot i conco romania en sa vida, sense volguer-se emmaridar com si de tota la volior de dones garrides, de carns fortes i brunes i d'ànima senzilla i neta del dolç neguit d'enamoriscament, no trobés qui li fos grat.

I a fe de Déu que en Miquel allà en sa joventut, devia ésser un bon galant, jove i fort, i com pronosticà el pare quan combregar en l'església parroquial, al veure'l tan bell plançó, davant de tota la família: «En Quel quan serà fadrí, farà patir més d'un mànec d'escombra» i rigueren de la dita, assaborint les viandes de l'opípar dinar. Sos ulls negrems com dugues mores madures, tenien iritzacions al fitar, capaços de brandar foc en el cor més masell de mossà rura.

Mes, en Miquel d'ençà que passà la llinda de la pubertat, cap donzella li interessà ni sisquera se les goitava en diades de festa. Mai sentí la fal'lera d'ésser-ne agradat com si per ell l'amor fos cosa buida o quan menys ignorada a

gratcient. Cast i pur romania a l'embat dels vents i pot dir-se que la clepsida del temps no assenyala el faust aconeixement de cap inici d'idil·li camperol. Com estàtua de pedra humana cap desig açotà son rostre ni cap desengany li neulí el cor.

Quan sos pares moriren, ell sol se feia la minestra amb unció patriarcal. Comprava lo que li calia i s'engiponava les viandes a son albir, sense entre-tindres gaire en afers culinaris. Ell sol se bastava per a tot i per ell era alabada i beneïda la divina solitud. De segur que si en Miquel ve al món tres centúries abans, haguera sigut ermità o asceta.

Entretingut i feiner escabotava els jorns sense cap ideal renovellador ni esperança fructidora que l'agullonesin en folla desvetlla, amarada de neguits. Indiferent a tot, escèptic, sens voler propi, vagava com au perduda o com aliniària o com llimoc llefiscós en l'erial camí de la vida, amuntegant les hores una a una amb la monotonia que no l'avorria ni el rutinarisme que no el cansava. Era un esma, un ésser d'ànima xicoia que resta closa i empresonada dins la vesta de son cos sense que mai surti a flor. Jo diria que del món interior no en percebia res, com si tot soroll quedés atuit en el diapasó de sa pell, sense heuren esment el cervell neulit que no el regia.

Pobre Miquel! Jo no sé si un sortilegi malestruc havia gamat el seu esperit o si bruixes — no hi creieu, no, amb donotes que saben el dimoni a on jau! — li havien donat una mala beguda que malmeté i disecà sa ment per sempre més. Pobre damnat! Què eren aquells mots entortolligats que sovint deia, sinó la veu diablal empaltada en gorja humana!

Sols la palla, aquella espiga daurada salvaguardava el seu ésser de les males arts del dimoni copdiciós, de l'esperit malèvol que se'l volia. La tiga de blat era el redòs que el defensava del seti constant del mal àngel enfollit que l'assetjava a totes hores, en ruda constància i tenacitat.

Vosaltres que no hi creieu en bruixes ni dones fatilleres! L'haguessiu vist com jo absorvit pels mals esperits. Com si mans estranyes i invisibles l'endogalessin, se redreçava violentment, en encarcaraments fatídics de suprema llongor i agonia lenta. En desvetlla, quan retut i enhartat per la visió tètrica de l'infern, girava els ulls, les nines abscondides del tot, devenien blancs com l'albura del gebre matinal. Una espumaralla sortia de sa boca, en bombolles, com el ferrol d'un geiser. De tant en tant uns crits, com udols ferèstecs, qual ressó es confonia amb el soroll del vendabal que xisclava i feia esbatanar els batents de la finestra. Després unes covulsions que l'enrampaven i ert, com massa inerte, quedava extés sobre la màrfega d'un catre.

Oh, si l'haguessiu vist com jo a n'el pobre Miquel! Estic segur que un clam d'ira mal continguda sortiria del vostres llavis com una nefasta imprecació. I unes onades de compassió indefinida envers l'esperitat, amayagant el vostre cor, nieren endins i tindrieu pietat per ell, pobre pres del diable.

I..... hi creuriau, vaja, en bruixes, hi creuriau com hi ha món!

* * *

Fosca i negra la tarda com un mal pensament. El vent, tramontanal fret que tallava les oïdes, havia minvat poc a poquet. Els núvols, com un immens exèrcit en derrota, fugien adelerats i grassos, entelant el firmament en un pressagi d'abundosa pluja.

Frisós en Miquel, temorenc per la propera pluja que endevinava, s'apressava vers la seva solitària mansió, a llargues passes. Quan havia traspassat el portal de Sant Pere dels Galligans, on un tronc d'aigua s'esmuny en èpoques plujoses i vetllen dos xiprers la llinda, veié a la Xifreua, afeblida pels anys, colltorta, més valenta i escotarida encara, que junt amb sa companya, la Moreca, una burra entenimentada i obedienta que les caminades i el pès de feixines de bruc i rabasses havien tornat lassa, s'endinsaven com éll per la vall ufanosa i gerda de St. Daniel.

Al veure'l avençar desinvolt i avivat com si tingués pessics als tornells, li encarà la Xifreua:

—I dòs, Miquel, que seran les botelles del cel? Estan prenys?

—No ho sé pas, burrango! Sembla que tindrem aigua!

—Baldament. Que plogui força, vatua el mon dolent!—digué la pagesa tot pegant a sa burra amb una verga d'arbós, qui restava emfabada, sense donar cap passa. ¡Arri, Moreca! ¡Arri, gandula, arri!

La somera, al sentir sus ses espatlles flaques i nafrades la sima, feu uns salts eixirivits, però masella i avessada, tornà a caminar lentament i reposada com si tal cosa.

—Gropada tenim—tornà a dir la Xifreua, goitant-se el cel gris, color de plom—i a no tardar gaire, l'aigua caurà a samalades.

—Pla que ho veig! I em sembla que serà de durada—afegí en Miquel.

—Ja convindria, vatua! La terra està més eixuta que un pit de vella. I a fè de cristià us dic, que si no plou suara, estarem més pelats que'l cul de ma somera.

Un llampec zitzatsejà, brillant, ignic, en torterol enlluernament i esmunyits uns moments un trò descarregà, horrison, en modulacions estrepitoses que repercutien en ressó brunyidora, pels ventrells amorfes de les montanyes, com si dotzenes de carros curulls de pedres, es buidessin en cingle esgarri-fós.

—Sant Marc, Santa Creu!—feu la dona fent una e amb la mà, esporuguida per la remor aixordadora. Goiteu, Miquel: la nuvolada ha traspassat el Ter. Ja la tenim ací la mullena!

—Entonases, adeussiau Xifreua, vaig per les meues—feu en Miquel dessempegant-se de sa companyia.

—Déu vos gordi de mal i el bon àngel us acompanyi—contestà la vella xaruca.

Al poc, una gotellada caigué per la terra, com hòsties líquides devalla-

des del cel. I una processó de bombolles sembrà el camí per a morir dejorn. Una sentor de terra molla, com alenada que tapava les narius embafadora, pujava. En tant la pluja queia cada cop més fina i menuda i ben tupida. Al·gun llampec abrandava amb son brill el firmament i seguidament el trò esquerdava aixordador l'espai.

En Miquel moll com un ànec, arribà a cà seu. Encengué un misto i feu foc. I un cop menjat un perol de vianda calentona, que penja-va dels calamàstecs ensotjats, begué un glop de vi, i calentot per la fogaina s'enfonsà en son llit, en recerca de repòs. Roncà una estona i s'adormí com un soc.

* * *

Parà la pluja cadenciosa i udolà el vent totseguit. Les fortes batzegades, xiulantes per l'espai, s'arremolinaven en dansa macabra, emportant-se per botí els pàmpols esgrogueits i pal·lits de les vinyes espremudes. El cel, abans tapat per nuvols embotits, tornava atzuri i net. Qualque estrelleta com flama en llantió birbilejava ullerosa.

Bordà un cà incessantment i porfiada, despertat per fressa estranya. Els glaysits amainaren ben tost, i el silenci sols trencat per la sardana del vent, regnà arreu.

En Miquel que jeia en son catre somnolent, es despertà també. Havia oït una remor estranya com si algú forollés la balda de sa caborca i après unes veus ronques que el vent s'enduia lluny.

En la paret desvestida, on el cal sobre queia a munts i deixava veure la ferida en els rejols vermells que humitejaven, raspà un misto. Sols deixava rastell d'esca lluminica, groga-verda com un foc-follet. Mes tard el flam arborà la cera i trameté sa llum a una espelma endinçada en una ampolla llorda, atapeïda de caramells.

I veié en la semi-blancor uns ulls que titaven sinistres i fosforescents i unes mans llargues—cada dit una candela—que l'anaven a estrenyer son coll, com un dogal patricida. Una sentor de sofre tapava les narius. Hom diria ésser a l'avant-cambra de l'etern casalot infernal. Per això, alçant-se en Miquel del matalaç, enfollit per la tètrica visió espaordidora clamà:

— Ei, tú, diable, que em vens a cercar, per ventura? No soc teu pas encare i no ho seré fins em quedi un alé de vida.....

— Vinc a que em donguis tes unces i tot quan tens, si no vols morir suara com un gos leprós— li digué una veu afrosa des del llindell de la porta esbatanada ja, on es veia el caparró en semicircle de la lluna immàcula.

— Au, damnat, dónams quan tens, que no volem orgues a gratient— afegí una altra veu, un xic més sumisa i feble.

— No tinc la palla, no tinc la palla! — es deia desventurat en Miquel al veures orfe d'ajuda sens el seu relicari benastruc. I s'aixecà resolut en cerca de l'amulet qui dins sa boca faria foragitar els perseguidors innobles que l'assetjaven en aquella nit, entrats, per disorts, en son mateix hostatge.

— Goita, veus la teva palla, esperitat de l'infern?—i li encarà per mofa.
 — Aquí la tens, torcida i malmesa per sempre més.— Li donà una bufada i el vent se l'endugué enlaire, en capriciosos torterols, potser fins a l'empit del cel.—Au, orat, nosaltres volem tes perrucones abscondides endins les rajoles. Dignes on son, ses bones peces!

— Jo vull la palla! Doneu-me la palla!—repetia indolent-ment i desesperada en Miquel. Els diables se m'enduen... Ja els veig venir cap a mi... Jo vull la palla!

—Potser si que'ns creu diables de l'infern el pobre orat?—digué a son company. I jaquí una riallada forta i greixosa que dringà per les parets.

No garlarà prou més quan li tinguem ses malles d'or... i esbravà un renec.

— Doneu-me la palla!... Ja venen, ja venen amb ses forques... Ja són aquí. Què vols tú, malcarat? .. -i es redreçava com si veiés a son butxí que alcés la destrat per a escapsar-li la testa. — No, deixeu-me, que no soc vostre encara... que jo soc jo... Arri allà tú, mal geniot d'ales de rat penat, un glots de fera!... que no't vull veure... que ets lleig com un pecat... I tú de qua pudenta, fes-te enllà! Sa mala còrpora!... I tú què vols? per què em fites i rius? No, no so vostre...

Els dos lladregots quedaren estorats sens alé per avançar ni retrocedir. En una de ses revolades ferèstegues lliscà son peu i caigué aplom. per terra, encarcerat, en rampells de folia. Sos ulls s'entelaren de nata pastosa i sa boca babà espumaralla regalimanta talment com vaca suosa o afadigada a solei. Son respir devenia pausat, lent quasi imperceptible. Sa veu ronyosa ja no passava de la gorja.

—Qui sab si avisessim a un capellà? féu un dolent.

—Que vols fer-lo combregar? I les unces?—respostà l'altre.

—Per mí te les dono ben donades si de per cas les hi trobes ..—i passà, embolcallat amb son tapaboques gegant la porta.

—I jo que t'acompanyo...—i aquí soltà un altre hòrrid renec.

En Miquel es consumia talment com el ble de l'espelma que encara llampegava espetenegant i potser ja els dimonis, en sardana enrondaven el cos exhaurit de vida qui feia son darrer badall.

* * *

Toc de fi. La dent de la cloca petà setze vegades seguides. Es home! digueren forces veus. L'enigma, emperò, embolcallava als pacífics camperols quins no capien qui era el dissortat que per ell planyia la cloca.

—Potser serà el jaia de Càn Pona, que està empiocat d'ençà la ferida—digué la Bel a sa companya la Quitza, tot anant a mercat a Girona i portant cadascuna cistell de fruita a cada garrot de braç.

—O l'hereu de Càn Tomic que es torna com un ciri cap per vall?—féu aquesta.

—A fe de cristià, no lluco pel difunt.

—Burrango, jo tampoc!

I les dones intrigades i encuriosides com dues fures anaven garbellant son magí en recerca del finat. Més d'una vegada, de tan enguimerades, posaren sos peus cofats per esparlenya negra, dins l'aigua bruta d'un bassiol.

En una giragonça del corriol llucaren a la Xifreuia qui amb sa Moreca re-replena de feixines de bruc i d'arbós anaven a ciutat com elles. No cal dir que sa tafaneria esclatà, al veure la Xifreuia, sabedora de totes les penes i joies del poble humil, que tenia els ulls humids de ploraines.

—Sabeu qui és el mort? No ho endevinarieu pas mai..!

—Digues dona, que estem amb ànsia i l'engúnia ens mata..

—Dòs. —i fent un ploricó....—Es en Miquel de la palla, l'esperitat!

—Què ens dius, santa cristiana? En Miquel? Si pel mercat vaig veure'l trempat com un ginjol?

—Jo ahir vaig enraonar-hi, poc abans de la pluja—afermà la Xifreuia.

—I com ha esset, burrangona?—feu la Quitza.

—Que Déu el tinga a sa vora, tan com ha patit, pobret!

—Si és que pot, éll que els dimonis el voltaven, cremats siguin tots! —tornà la Bel.

I la Xifreuia els hi contà pe a pà tot lo esdevingut. Com el trobaren al matí la noia d'En Piu i son avi, els crits que donàren élls al veure'l, l'anada dels veïns, del jutge, agutzil, rector, fins a dur lo al cementiri per a ésser vist i overt son ventrell per un metge, que, digué que havia tingut un atac al cor, i .. demés que ella afegí de cullita pròpia.

—I hi creieu, vosaltres, amb bruixes? preguntà la Bel.

—Vaia que hi crec, burrangona!—feu la Quitza.

—I jo també, vatúia el mon dolent!—afermà la Xifreuia.

—Fatilleries, vuits i nous... assegurà la Bel.

—Santa cristianà, orba de fè! Conten — i més d'un cop hauràs oït a dir — que en Miquel, quan era nin encara passà per ací una colla de gent vagabonda i dolenta que deien que anaven a la França a les veremes. I com que una dona vella i tinyosa com un pellingot li digué si volia seguir-los i fer-se'l seu i contestà que no, el tocà del plat de l'espatlla, li donà un malesguart i d'ençà d'aquell jorn en Miquel no'n fou d'altre. Veieu quina malvestat!

—Que Déu ens lliuri de semblanta gent!—la Bel digué.

—Cremats morissin o penjats en la forca, ses males pues!—feu la Quitza.

—Mala fi facin tots i perdoneu-me, Senyor, si peco!—recalcà la Xifreuia.

I irades, vessantes de despit, clamaven maledicències, camí de l'urb, mentres la cloca voleiava lleugera i desinvolta per a senyalar la missa rectoral.

SIXT VILÀ.

Agost 1922.

Jocs Florals de l'Empordà

Els pobles, estoix de belleses històriques, són els més escaients a la celebració de Jocs Florals. L'Ateneu Empordanès de Barcelona, instaurador i realitzador dels Jocs Florals de l'Empordà ha tingut la bella pensada de celebrar els d'enguany a la històrica vila de Castelló d'Empúries. La visió de la soperba catedral bendisposava als qui es dirigiren als claustres de l'antic palau dels Comtes d'Empúries, lloc de la festa literària. De tots indrets de la plana hi acudiren amadors de les lletres pàtries; Castelló, fogar de genuïna catalanitat que vibra intensament sots la batuta del gran batlle, senyor Bordas, hi comparegué en massa i amb totes les seves vistoses representacions. Autoritats diverses i llunyanes demostraren plaer d'honorar la festa.

I fou en l'ambient de joia, que produeix un poble verament català, i fou en l'ambient d'optimisme que desperten al cor les glòries belleses antigues, que l'eminent filòsof, tan l'estilista de ploma com oratòria, llençà en consonància amb un escrit del Diputat de la Mancomunitat En Josep Pla, la nota pessimista de que Catalunya era plena de buidor i de tristor. El públic, emocionat, sentí rampes de fret. No comprenia com una potència intel·lectual de primera magnitud aprofités l'alt escó d'una magistratura literària per abocar negrors en la vida espiritual de Catalunya, dient que les nacions morien quan sos fills volen que morin; que la llengua desapareix quan sos posseïdors l'abandonen, ço és, negant la força de la naturalesa, que ve de Déu. I a seguit retragué que dels escriptors catalans de les noves promocions, els de més relleu adopten a consciència la forma d'expressió bilingüe. El públic ben impressionat de les gales oratòries, aplaudí.

Contrast vivíssim oferí el discurs de gràcies del notable escriptor En Puig Pujades, de Figueres, encès de foc patriòtic que es bencasà de seguida amb l'esperit dels oients, recollint, en conseqüència, una simpàtica ovació.

El solí era d'una esplèndidesa tal que no es possible comparances. Presidia amb summa distinció i elegància la Reina Donya Roser de Espoña de Rahola essent acompanyada del blanc estol de gentils damiselles: Maria Llonch i Pagès, Maria dels Angels Torracabota i Gibert, Mercè Llobet i Montrós, Maria Cabarrocas i Lluch, Mercè Soler i Quintana, Agna Soler i Aldomà, Adelina Moner i Gibert i Mercè Días Bonet.

En Casas de Müller, poeta premiat amb la Flor Natural, llegí la bella poesia «La Mort de Pan».

Del conjunt de poemes premiats, *La llamborda vibrant* va llegir-ne un el seu autor En Joan Minguez. Poesia de joventut, assats gosada, que porta foc de vida.

Una petita mostra de la traducció de Hårderlin, deguda a Carles Riba, no va donar idea de l'intel·lectual labor.

Els prosistes Prudenci Bertrana i Miquel Roger i Crosa recolliren llurs premis per llurs respectives obres *El desig de pecar* i *El gran Rei*.

Escollides sardanes fou la musica de la festa, i després se'n ballaren en la plaça en mig la joia de l'èxit. Un *lunch*, ofert per la Reina de la festa fou una delícia, on En Joaquim Moner llegí un sonet a la Reina dedicat.

Hi hagué un esplèndit complement, l'ensendemà amb l'excursió a Sant Pere de Roda. Qui no era sabedor de com l'excursió se feia, va restar meravellat. Ans de sortir el sol, ja sonava la cridòria dels més matiners. En tres carruatges anàrem els excursionistes fins a Palau Sabardera on ja esperava el nucli de Roses en el qual hi havia la Reina de la Festa i sa distingida família. La joventut, sense conèixer el camí, va enfilar-se muntanya amunt i era aspecte bellíssim la filera de damisel·les amb vestits de diverses coloracions com una garlanda de flors, pujant a lleugeres gambades, amb rialles, amb acudits. A llarga distància i en reraguarda avençava el nucli reposat. A la font del Mas Ventós, es reuní tothom, i en altra font no llunyana reparàrem les forces. La caminada ja feta, fou més curta del que tothom creia. Un revolt, i a la vista de la mar i el blanc vilatge de Port de la Selva que s'hi emmiralla, veierem també el Monestir. L'emoció era intensa. Aquell temple romànic d'un caràcter especial per les dobles columnates impressionava a tothom. Els rics capitells semblen laborats d'avui. Entre les runes i l'eura que les vesteixen hi han bellíssimes mirandes. Els fotògrafs aficionats treballaven amb daler; tant, que no van adonar-se que l'estol trespava fins al cim de la serra on és emplaçat el castell de St. Salvador. El goig d'aquella altura és i serà inesborrable. La vista hi domina tota la plana empordanesa amb la superba badia de Rosas; això de Ponent, que de Llevant hom obira la retallada costa des de Cadaqués fins a França. En mig d'entusiàstiques cantúries, la Reina de la Festa hissà nostra bandera en lo alt d'una torre, damunt la miranda dita de la Reina, on segons tradició, eren llençats al pavorós abisme els condemnats a mort. El jovent s'enriolà, fent corda, a la devallada, perquè era repta i lliscadissa. Un bon dinar, titol de bon acert dels organitzadors, animà l'esbart de 72 excursionistes. Es trabaven intimitats amb senzilla. Cants, discursos i poesies clogueren l'esplai i el retorn va fer-se joiosament mentre el sol banyava de belleses sens par de la claror suaument daurada.

L'home del qual es parla

Obra sense firma, la paternitat de la qual es ben conexenta al qui segueix la vida literària moderna. Es una concreció novel·lística on hi és exposada la idealitat d'una moral severa i callada.

Fragment

L'ànima fatigada de l'agudització de l'amor propi i de la volubilitat capriciosa de l'oci imaginatiu, començà de freturar les concrecions senzilles a part

del joc amb ella mateixa, el qual, de tan batre's amb la divinitat, no omplí mai la distància entre els mites creats i les troballes fetes.

Deia Goethe que ens preparem massa per viure i no arriben a viure mai. Un xic tard penetrava el meu desig la veritat goethiana.

Com un acte de fe, jo repetia:—Viure contra meditar; aquesta és la salvació. —I hauria volgut fer caminar la fe perquè la vida se m'ordenés de tal guisa que de mi l'home valgués més que la idea. La resistència a guanyar era, però, difícil.

L'acció no obeïa la fe, i la restaurada normalitat de la meua vida es resol·lia encara com un problema mental. Ni el conhort ni l'exemple de les lectures triades no ajudaven al meu moviment. Potser, d'excessiva atenció posada en aquelles lectures, m'oprimien els epistolaris i les biografies i els quaderns dels diaris íntims, com abans la freda dicció dels libidinosos del divuitè, pares dels herois estendalians i dels analistes, oprimiren amb les teoritzacions de la voluntat l'abúlia d'unes generacions fatigades.

Les lectures, per bones que fossin, eren paranys que en retenien lligat al món artificial de les meves minúcies.

Calia descobrir el món general; i només amb el bandejament de les meves particularitats em seria donada la totalitat, que fou el meu daler de sempre.

L'exemple de les vides d'acceptació que havia tingut a prop em tornaren el sentit heroic de l'activitat de govern de la llar, i ofegaren, amb la passió de mestrear, el diletantisme de les recerques vanes. Les idees simples i les coses clares. La raó inspirant la voluntat, i la calma guiant el poder.

Crònica local

0 A les acaballes de l'estiu, quan ja eren comptats els forasters, donà un concert el notabilíssim violinista En Xavier Cugat i Mingall. Era d'esperar que, havent-se conegut, per anterior concert, la seva altura, correspondria el públic palamosí a la finesa d'actuar malgrat la fredor primera; doncs bé, tampoc hi hagué correspondència. Nosaltres de cor ens en planyem. Acompanyava l'artista la senyoreta Camila Lloret de belles condicions musicals. Obrí el programa la Sonata en fa de Beethoven, motiu de goig, i goig tinguérem, amb tot i que resultà alguna deficiència. El virtuós domina, per dicció en la Cançó Índia de Rimsky Korsakoff, Cançó de breçol i Ave Maria de Schubert i per mecanisme en la Saltarella de Wienawski i la Ronda des Lutins, de Bazzinini. Les ovacions mig satisfieren a l'artista a qui entusiàsticament felicitem.

0 El passatge d'un baríton portuguès motivà una funció a benefici de l'Hospital. Els solistes de l'Orfeó «Ocellada» Srtes. Josepa Mató i Nativitat Roure i Srs. Suñé, Prats i Matamala, cantaren melodies. El jove violinista Joan Llagostera, interpretant dugues obres difícils donà prova del seu ràpid

avenç. També cantaren el baríton esmentat i la molt notable sopran Amèrica Polls, la qual oferí *Cançó d'amor* d'En Longàs i *Cavalleria Rusticana*. Molt treballà en acompanyament el mestre en Ramón Casas de qui poguerem alhora apreciar els seus primers treballs de compositor. La Secció teatral «Germanor» representà la comèdia d'En Manel Folch i Torres «L'oncle Rector». La concurrència escassejava.

I per no moure'ns de les manifestacions artístiques direm ara el Concert celebrat en el Casino «El Port» pel violoncelista barceloní Sr. Volart, el violinista En Germà Sàbat i la pianista més amunt esmentada.

Podem estar, doncs, contents els aficionats a música de la present mesada.

Seguit treball, o millor dit d'versió, ha desplegat la societat familiar del carrer del Moro. En aquell escenari s'ha ofert *Vots son trunfos*, *De l'ou al sou*, *El triomf de la carn* i altres, i l'estrena de la comèdia castellana *omo llovido* del poeta Francesc de A. Marull.

La Festa Major segona de Sant Antoni va ésser un èxit econòmic per a sos organitzadors, tant, que fins pensaven reproduir-la. Hi tocà la cobla «Barcelona». Pocs dies després la gent tornava a Sant Joan on hi havia cobla de La Bisbal, «Harmonia». Resulta, doncs, que les festes majors de dos pobles veïns embarguen el jovent uns quinze dies.

Venint de la festa dels Jocs Florals de l'Empordà el culte Secretari de l'Ateneu Empordanès donà al Casino «El Port» una conferència explicativa de les belles tasques d'aquella entitat. Obri l'acte el Tinent d'Alcalde senyor Fàbrega i presentà el conferenciant En Miquel Roger i Crosa.

Entre els estiuejants més arrelats a Palamós figura el distingit *sportmen* barceloní Sr. Ponsa qui amb la seva moto assoleix una rapidesa no registrada encara en nostres carreteres.

El Tranvia de Flassà a Palamós ha tornat, després de molts anys, a mans catalanes. Els propietaris actuals senyors Sansalvador i Lacoma, entre bellíssims projectes preparen l'utilització d'uns grandiosos cotxes. Hom diu que l'adquisició ha costat 500.000 pessetes.

Llàstimes hem de dir del negoci constantment. Fàbriques que treballaven a tot estrop, per demandes urgents, han plegat de cop la feina; altres escursen els jornals; altres despatxen obrers. En tals condicions de misèria, encara ha brollat una vaga: la de camàlics. Els recollidors dels restes del vapor naufragat a l'illa, han treballat activament.

En Montserrat Pujol, recader, construeix un edifici al costat de l'estació que serà un avinent garage i bon domicili.

Després de 28 anys de vida palamosina, ha estat traslladada la Superiora de les Germanes Vetlladores. No cal dir que s'emporta les simpaties de pobres i rics.

Es una comèdia quasi cada jorn: crits, xiscladissa, corregudes, tot per les rates que es passen arrogantment per allí on volen. N'hi ha una veritable plaga de rates en nostre poble. Caldria fer-ne un extermini.

Moviment del port

Vaixells entrats durant el mes d'Agost de 1922.

1, Vapor, Ampurdanés; 2, veler, Desamparados; 3, veler, Teresa; 4, veler, Joven Paquito; 5, veler, Concha; 6, vap., Ampurdanés; 7, vap., Mont Cenís, (francés); 8, vap., Bonne Lorraine, (francés); 9, vap., Ampurdanés; 10, veler, Joven Paquito; 11, vap., Ampurdanés; 12, vap., Castelar, (inglés); 13, vap., Càbo Santa Pola; 14, vap., Ampurdanés; 15, veler, Teresa; 16, veler, Joven Paquito; 17, vap., Matilde Peirce (italià) 18, veler, Margarita Taberner; 19, vap., Ampurdanés; 20, veler, Ascensión; 21, vap., Cano, (inglés); 22, veler, M.ª de Montiallegne, (italià); 23, vap., Ampurdanés; 24 veler, Ramona; 25, veler, Joven Paquito; 26, vap., Orient, (italià), 27, Calderón, (inglés); 28, vap., Ampurdanés; 29, veler, Felix Marti; 30, veler, Margarita Taberner; 31, vap., Ampurdanés.—Total, 31.

Registre civil

Mes d'Agost

Naixements.—1, Rosa Puig i Crosa.—2, Teresa Mont i Palet.—Total 2.

Matrimonis.—1, To nà Lerín i Bosque amb Dàlia Bagudach Abrich—Total, 1.

Defuncions.—1, Josep Maspera i Prats, de 60 anys.—2, Amparo Portai Bruguera, de 8 mesos.—Total 2.

Tallers Tipogràfics LLORENS CASTELLÓ—Palamós.